

Volume 10, Issue 1, January 2023, p. 151-164

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3326>

ArticleHistory:

Received

14/12/2022

Accept

14/01/2023

**Available
online**

15/01/2023

OPINIONS OF TURKISH TEACHER CANDIDATES ON CULTURAL LITERACY

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KÜLTÜREL OKURYAZARLIĞA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Serap AKAY¹

Fatih KANA²

Abstract

The aim of this research is to determine the views of Turkish teacher candidates on cultural literacy. The case study design, which is one of the qualitative research designs, was used in the research. The study group of the research consists of Turkish teacher candidates studying at a state university located in the west of Turkey. 16 Turkish teacher candidates participated in the research. In order to analyze the data of the research, descriptive analysis method, one of the qualitative analysis methods, was used. It was deemed appropriate to use a semi-structured interview form to collect the data of the study. In order to increase the validity and reliability of the research, direct quotations from the opinions of Turkish teacher candidates were used.

Keywords: Cultural literacy, Turkish Teacher Candidates, Culture, Literacy

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığa yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin batısında bulunan bir devlet üniversitesinde eğitim gören Türkçe öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya 16 Türkçe öğretmeni adayı katılmıştır. Araştırmanın verilerini analiz etmek amacıyla nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanılması uygun görülmüştür. Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırmak amacıyla Türkçe öğretmeni adaylarının belirttiği görüşlerden doğrudan alıntılar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel okuryazarlık, Türkçe Öğretmeni Adayları, Kültür, Okuryazarlık

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi. akayserap35@gmail.com. <http://orcid.org/0000-0002-8160-031X>.

² Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, fatihkana@hotmail.com. <http://orcid.org/0000-0002-1087-4081>.

GİRİŞ

21 yüzyıl itibarıyla değişen bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle mevcut okuryazarlık çalışmalarında yeni bir döneme geçildiği gözlenmektedir. Yeni okuryazar bireyin tanımı, bilgiyi bulan, açıklayan, değerlendiren, var olan bilgileri sentezleyen, farklı durumlara uyarlayıp aktarabilen, bireyler olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra küreselleşen dünya ile kitlesel bir kültürel okuryazarlık hareketinin başladığı gözlenmektedir (Hall, 1977).

Kültür, bir grubu simgeleyen belirli davranışları ve bu davranışların altında yatan sosyal gerçekliği içermektedir (Ferdman, 1990). Bu gerçekliği anlamlandırabilmek, derinlemesine çözümleyebilmek ve değerlendirmek; kültürel değişimlerin farkına varabilmek, kültürel okuryazarlık kavramının önemini ortaya koymaktadır.

Kültürel okuryazarlık, toplumu oluşturan her bireyin içine doğduğu coğrafyanın kültürü hakkında ortalama olarak bilgi sahibi olması, kültürel kodlarının ve değerlerinin farkına varıp öğrenmesi ve tüm bunları içselleştirmesi olarak tanımlanabilmektedir (Hirsch, 1983). Belirli bir toplumu, kültürü analiz etme o kültürü anlayabilme yeteneğine ulaşmak, bir kültürün gelenek ve göreneklerine aşina olmak, kültürel okuryazarlığın gerekleri olarak değerlendirilmektedir. Kültürel okuryazar olabilmek, herhangi bir kültürün işaretlerini, sembollerini, dilini, hikâyelerini, deyimlerini, deyimlerin geçmiş olaylara göndermelerinin farkına varabilmek olarak belirtilmektedir (Hirsch, Kett ve Trefil, 1988, 2022).

Wilson, Kültürel Okuryazarlık Laboratuvarı'nda kültürel okuryazarlığı, kişinin kendi kültürüne dair iç görüşü olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda kişinin farklı kültüre sahip insanlarla etkili bir şekilde çalışma yeteneği edinmesi, bu becerileri sergileyebilmesi olarak değerlendirilmektedir (Wilson, 1974). Küreselleşen yeni dünya düzeninde bireyler hayatlarının her alanında farklı kültürlerle karşılaşabilmektedir. İnsanlar kendi kültürlerini çoğu zaman amaçlı olmayarak, farkında olmadan öğrendikleri için kendi kültürlerinde kültürel okuryazar sayılabilmektedir. Ancak yeni bir kültürle karşılaştıklarında, o kültürle etkileşime girdiklerinde kültürel okuryazarlıklarını geliştirmeye ihtiyaç duymaktadırlar (Shliakhovçuk, 2019). Bu açıdan kültürel okuryazarlık, farklı kültürel bakış açılarının keşfedilmesini sağlamakta, aynı zamanda kültür çatışmalarının çözümünde kilit vazifesi görmektedir. Kültür ve okuryazarlık üzerine birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Hark Söylemez, 2021; Kana, Aşçı, Kana ve Elkıran, 2018; Kana ve Kiler, 2021; Saygılı ve Kana, 2018; Üstündağ ve Elkıran, 2022; Ustabulut, 2021; Tepe ve Çelik, 2021). Kültürel okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ulusal alanda yeterli çalışmanın olmadığı (Aygül ve Korkmaz, 2018; Demir ve Kınır, 2022; Kafadar ve Şan, 2021; Öztemiz, 2020; Zor, 2014), uluslararası çalışmaların birçok alanda (Al-Natour ve Gillespie, 2022; Bialostok, 2014; Broudy, 1990; Cue ve Casey, 2017; Gordon, 2018; Halbert ve Chigeza, 2015; Hirsch, 1987; Jakavonytė-Staškuvienė ve Kobakhidze, 2022; Johnson, 2014; Kale, Deretarla Gül ve Tohma, 2022; Karousiou, Vrikki ve Evagorou, 2022; Lähdesmäki, Baranova, Ylönen, Koistinen, Mäkinen, Juškiene ve Zaleskiene, 2022; Maine, Cook ve Lähdesmäki, 2019; Nohl, 2009; Robinson ve Williams, 2023; Sari, ve Mutiara, 2022; Schweizer, 2009) yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmanın amacı Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığa yönelik bakış açılarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda alanyazında yeni bir kavram olan kültürel okuryazarlık kavramı hakkında Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerini almak üzere aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

Alt Problemler

1. Türkçe öğretmeni adaylarına göre kültürel okuryazarlık nedir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarına göre kültürel okuryazarlık ve iletişim arasında nasıl bir ilişki vardır?
3. Türkçe öğretmeni adaylarına göre kültür çatışmalarını ortadan kaldırmada kültürel okuryazarlığın işlevi nedir?
4. Türkçe öğretmeni adaylarına göre kültürel okuryazarlık farklı kültürlerin kültürel kodlarını çözmede nasıl fayda sağlamaktadır?

5. Türkçe öğretmeni adaylarına göre kültürel okuryazar olmanın yolları nelerdir?
6. Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığın lisans eğitiminde ders kapsamında verilmesiyle ilgili görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeline, veri analiz biçimine, veriler toplanırken kullanılan veri toplama aracına değinilecek ve geçerlik güvenirlik üzerinde durulacaktır.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları, araştırmacının araştırmak istediği konuların nedenleri ve yöntemleri açısından daha derinlemesine incelenmesine olanak tanıyan bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlık kavramıyla ilgili görüşleri analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin batısında yer alan bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 16 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığa yönelik bakış açılarını belirlemek amacıyla araştırmanın çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. "Bu örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimler, örneğe seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2022: 85).

Veri Analizi

Araştırmada bir nitel veri analiz yöntemi olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi doğrultusunda araştırmacı tarafından önceden oluşturulan temalar ışığında veriler dizgesel bir şekilde analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada veriler, kültürel okuryazarlık kavramıyla ilgili önceden oluşturulan temalar doğrultusunda analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Türkçe öğretmeni adaylarının alan yazında yeni bir kavram olan kültürel okuryazarlık kavramını bilgi ve iletişim teknolojileri, küreselleşme ve yenedünya düzeniyle ilişkilendirmeleri amacıyla araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu, birbiriyle ilişkili 6 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sorular, alanyazın taraması yapılarak tekrar gözden geçirilmiş; soruların ifade biçimi ve kültürel okuryazarlık kavramı arasındaki ilişki güçlendirilmiştir. Soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu henüz kesin biçimini almadan önce görüşleri alınmak üzere Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim dalındaki öğretim üyelerinin ve ilgili konuyla çalışan alan uzmanlarına sunulmuştur. Alan uzmanlarının geri bildirimleri doğrultusunda henüz taslak aşamasında olan yarı yapılandırılmış görüşme formunda gerekli düzenlemeler yapılarak veri toplama aracına son hali verilmiş, bir öğretmen adayıyla pilot uygulama yapıldıktan sonra görüşme formu çalışma grubuna uygulanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bir çalışmanın sonuçlarının inandırıcılığını artırmada geçerlik ve güvenirliğin önemli bir önemli bir etken olduğu belirtilmektedir. (Merriam ve Tisdell, 2015). Geçerlik, ölçülmek istenen özelliğin farklı özelliklerle karıştırılmadan doğru bir şekilde ölçülmesi olarak ifade edilirken güvenirlik ise belli bir niteliği ölçen ölçmelerin araştırmacıyı benzer koşullarda aynı sonuca ulaştırması olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2022). Araştırmanın geçerliğini ve güvenirliğini artırmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen verilerden birebir alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe öğretmeni adaylarının alan yazında yeni bir kavram olan kültürel okuryazarlık hakkındaki sorulara verdikleri cevaplar derinlemesine analiz edilmiştir.

Tablo 1

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kültürel Okuryazarlığın Tanımına İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Kendi kültürünü tanımak	9
Kendi kültürünü anlamak	5
Kendi kültürü ve diğer kültürlerin benzerlikleri ile farklılıklarını tanımak	4
Başka kültürleri anlamak	4
Kendi kültürü ve diğer kültürler arasında ilişki kurabilmek	2
Farklı kültürlerin inançlarını, tutumlarını anlamak	1
Başka kültürlere saygı duymak	1
Kendi kültürü hakkında paylaşımlarda bulunabilmek	1
Kendi kültürü ve diğer kültürlerin gelenek ve göreneklerini bilmek	1
Farklı kültürleri algılamak	1
Kadim kültürün farkında olmak	1
Kültürel kodları çözümleyebilmek	1

Tablo 1 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlık kavramını; kendi kültürünü tanımak (f=9), kendi kültürünü anlamak (f=5), kendi kültürü ve diğer kültürlerin benzerlikleri ile farklılıklarını tanımak (f=4), başka kültürleri anlamak (f=4), kendi kültürü ile diğer kültürler arasında ilişki kurabilmek (f=2), farklı kültürlerin inançlarını, tutumlarını anlamak (f=1), başka kültürlere saygı duymak (f=1), kendi kültürü hakkında paylaşımda bulunabilmek (f=1), kendi kültürü ve diğer kültürlerin gelenek ve göreneklerini bilmek (f=1), farklı kültürleri algılamak (f=1), kadim kültürün farkında olmak (f=1), kültürel kodları çözümleyebilmek (f=1) olarak tanımlamışlardır. Kültürel okuryazarlık kavramıyla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kendi kültüründeki ve diğer kültürlerdeki benzerlikleri, farklılıkları anlayarak okuma yapabilmek becerisidir.” (T1 kodlu katılımcı)

“Bir kültürün diğer kültürlerle karşılaştırılarak benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkarmaktır” (T3 kodlu katılımcı)

“Okuryazarlık her millette olması gereken bir durumdur. Kültürel okuryazarlıkta önce kendi kültürüne hakim olmalı ve diğer kültürlere de saygı gösterilmelidir.” (T4 kodlu katılımcı)

“Farklı kültürlerin geleneklerini, inançlarını ve tutumlarını anlamak ve okuduğunu veya yaşadıklarını bu durumlara göre yorumlayabilmektir.” (T5 kodlu katılımcı)

“Kişinin kendi kültürüne ait bilgileri edinmesi, kültürü hakkında paylaşımlarda bulunabilmesidir.” (T9 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık; bir kişinin kendi kültürü ile diğer kültürler arasındaki farklılıkları bilme.” (T10 kodlu katılımcı)

“Bir toplumdaki bireylerin kendi kültürel değerlerinin farkında olması ve diğer toplumların kültürel yapısını bilmesidir.” (T12 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık farklı kültürleri algılayıp bunları görebilmektir.” (T14 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık kadim kültürün farkında olmak, kültürel kodları doğru çözümlenmek, anlamak olabilir.” (T16 kodlu katılımcı)

Tablo 2

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kültürel Okuryazarlık Ve İletişim Arasındaki İlişkiye Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Kültürü iletişim ile aktarabilme	3
Farklı kültürleri bilmenin iletişimi kolaylaştırması	2
İletişimle kültürel okuryazarlığı geliştirme	2
Kültürler arasında anlaşma yolu olma	2
Kültürel etkileşim yoluyla iletişim kurma	2
Empati duygusu geliştirme	1
İletişim için yol gösterici olma	1
İletişimin temel bileşeni olma	1
Kültürel okuryazarlık ile farklı kişilerle benzer düşünebilme	1
Ortak değer yargılarıyla iletişim kurma	1

Tablo 2 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlık ve iletişim arasındaki ilişkiyi; kültürü iletişim ile aktarabilme (f=3), kültürel etkileşim yoluyla iletişim kurma (f=2), farklı kültürleri bilmenin iletişimi kolaylaştırması (f=2), kültürler arasında anlaşma yolu olma (f=2), iletişimle kültürel okuryazarlığı geliştirme (f=2), ortak değer yargılarıyla iletişim kurma (f=1), iletişimin temel bileşeni olma (f=1), kültürel okuryazarlık ile farklı kişilerle benzer düşünebilme (f=1), iletişim için yol gösterici olma (f=1), empati duygusu geliştirme (f=1) şeklinde açıklamışlardır. Öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık ve iletişim arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

“yazar diğer kültürlerin geleneklerini bildiği zaman bu şekilde yazdığına diğer kültürlerle seslenmiş olur böylelikle iki taraf arasında iletişim sağlanır.” (T2 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık, kişinin hem kendi kültüründen hem de farklı kültürlerden insanlar ile nasıl daha iyi iletişim kurulabileceğine dair yol gösterir.” (T3 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık sayesinde empati duygusu gelişmektedir ve bu da karşılıklı iletişime olanak sağlamaktadır.” (T4 kodlu katılımcı)

Karşımızdaki kişinin yetiştirme biçimini ve kültür farklılıklarını ne kadar bilirsek o kadar iletişimimiz güçlü olur. (T5 kodlu katılımcı)

“İletişimi insanların arasındaki anlaşma yolu olarak gördüğümüzde kültürel okuryazarlık da kültürlerin arasındaki anlaşma yoludur diyebiliriz.” (T8 kodlu katılımcı)

“Kişi kültürünü iletişim ile aktarabilecekken kültürel okuryazarlık sayesinde de bunu yapabilir.” (T9 kodlu katılımcı)

“İletişim; kişiler arasında bilgi ve duyguların aktarılmasıdır. İkisinde de karşılıklı olma durumu vardır. İletişim karşılıklı olduğu gibi kültürel okuryazarlık da kendi kültürümüzün dışında başka kültürlerle etkileşime geçtiğimiz için bir ilişki vardır.” (T10 kodlu katılımcı)

“Toplumlar ne kadar iletişim içinde olursa o kadar çok kültürel değerleri tanınır ve kültürün gelişmesine katkıda bulunabilir.” (T12 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık iletişim sayesinde olur.” (T13 kodlu katılımcı)

“Okuduğumuz kitap ile o yörenin kültürünü nasıl insanlar olduklarını öğrenebiliriz. Bununla beraber oradaki insan gibi düşünmemiz kolaylaşır.” (T15 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık bir yönüyle farklı kültürler ve kişilerle karşılaşmak olduğu için iletişim temel bileşeni olarak görülmektedir. İki insan karşılaştığı anda iletişim başlar, benzer bir durum iki kültür karşılaştığında da gerçekleşir.” (T16 kodlu katılımcı)

Tablo 3

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kültür Çatışmalarını Ortadan Kaldırmada Kültürel Okuryazarlığın İşlevlerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Kültürel farklılıklara saygı duyma	3
Farklı kültür bilinci oluşturma	2
Olumlu bakış açısı geliştirme	2
Yol gösterici olma	1
Sevgi ve saygı oluşturma	1
Kültürel farklılıkları öğretme	1
Kültürel olaylara objektif yaklaşma	1
Kültürler arasında bağlantı kurma	1
Kültürler arası yanlış anlaşılmanın önüne geçme	1

Tablo 3 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayları kültür çatışmalarını ortadan kaldırmada kültürel okuryazarlığın işlevlerini; kültürel farklılıklara saygı duyma (f=3), farklı kültür bilinci oluşturma (f=2), olumlu bakış açısı geliştirme (f=2), yol gösterici olma (f=1), sevgi ve saygı oluşturma (f=1), kültürel farklılıkları öğretme (f=1), kültürel olaylara objektif yaklaşma (f=1), kültürler arasında bağlantı kurma (f=1), kültürler arası yanlış anlaşılmanın önüne geçme (f=1) şeklinde açıklamışlardır. Öğretmen adaylarının kültür çatışmalarını ortadan kaldırmada kültürel okuryazarlığın işlevine yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kültür çatışmalarını ortadan kaldırmak için kültürel okuryazarlık önemli bir yol göstericidir.” (T1 kodlu katılımcı)

“diğer kültürlerin geleneklerine hakim olduğunda ve takdir ettiğinde buna göre bi yazı hazırlarsa bu da okurların yazıdaki konu hakkında fikrinin değişmesini sağlar.” (T2 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlıkla birlikte diğer kültürler hakkında da bilgi edinileceği için kültürel farklılıklara saygı duyulması bağlamında önemli bir yere sahiptir” (T3 kodlu katılımcı)

“Kültür çatışmaları her millette olan bir durumdur. İnsanlarda okuryazarlık oranı arttıkça beraberinde de pek çok olumlu durum meydana gelmektedir. Bunlardan en önemlisi ise bireye saygı ve sevgiden geçmektedir. Bunların tamamlanmasıyla beraber ise kültür çatışmaları engellenebilir.” (T4 kodlu katılımcı)

“Çatışmaların çoğu kültür farklılıklarını bilmekten geliyor. Bu çatışmaları iyi hale getirmekte kültürel okuryazarlığı faydası vardır.” (T5 kodlu katılımcı)

“kültürel okuyazarlık diğer kültürleri daha iyi anlamamızı sağlar.Bu yüzden kültür çatışmalarını kaldırmada bilinçli olmamızı sağlayabilir.” (T7 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık bu durumda önemli bir noktadadır. Çatışmaların en büyük sebebi kültürler arasındaki bağlantıyı kuramamak ve kendi kültürüne bağlı yorum yapmaktan kaynaklanıyor. Kültürel okuryazarlığın artmasıyla birlikte bu durum ve çatışma ortadan kalkabilir.” (T8 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık sayesinde insanlar kendi kültürleri ya da farklı kültürler hakkında doğru bilgileri edinebilir ve bu sayede yanlış bilgiler yoluyla oluşan kültürel çatışmaların önüne geçebilirler. Ya da kültürler hakkında bilgi edindikçe bu kültürleri anlayıp benimsemeleri kolaylaşır ve kültürel olaylara vb daha objektif yaklaşabilirler.” (T9 kodlu kullanıcı)

“İnsanlar farklı kültürleri okuyup tanıdıkça farklı kültürlere saygı duymayı, onlarla yaşamayı öğrenebilir.” (T10 kodlu katılımcı)

“Diğer toplumların kültürel yapısını ve değerlerini bilirsek onlara bunun bilincinde olarak yaklaşırız. Bu şekilde kültür çatışmaları az seviyeye düşebilir.” (T12 kodlu katılımcı)

“Kültürlerarası yanlış anlaşımaların yerine doğrusu bilinip düzeltilebilir.” (T13 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık farklı kültürleri algılayıp bunları görebildiği için empati duygusu gelişir.” (T14 kodlu katılımcı)

“Diğer kültürlerin nasıl çıktıklarını neden öyle olduklarını ve hangisi sebeplerden dolayı devam ettiğini öğrenmemiz o kültürü sevmesek bile saygı duymamızı sağlar.” (T15 kodlu katılımcı)

“Her birey kendi kültürünü ve başkasının kültürünü fark edip çözümlediğinde bildiği şeye daha olumlu yaklaşır. Çünkü insan bilmediğine düşmandır, bilmeye başladığında çatışma biter.” (T16 kodlu katılımcı)

Tablo 4

Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Kültürel Okuryazarlığın Farklı Kültürlerin Kültürel Kodlarını Çözmede Sağladığı Faydalara Yönelik Görüşleri

Kodlar	f
Diğer kültürlere hâkim olmayı sağlama	3
Farklı kültürlerle etkileşime girmeyi sağlama	2
Farklı kültürleri anlamayı sağlama	2
Empati duygusu geliştirme	1
Eleştirel bakış açısı kazandırma	1
Evrensel değerlere ulaştırma	1
Farkındalığı yükseltme	1
Kültürel kodları birleştirme	1

Tablo 4 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığın farklı kültürlerin kültürel kodlarını çözmedeki işlevini; diğer kültürlere hâkim olmayı sağlama (f=3), farklı kültürlerle etkileşime girmeyi sağlama (f=2), farklı kültürleri anlamayı sağlama (f=2), empati duygusu geliştirme (f=2), eleştirel bakış açısı kazandırma (f=1) farkındalığı yükseltme (f=1), evrensel değerlere ulaştırma (f=1), kültürel kodları birleştirme (f=1) şeklinde açıklamışlardır. Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığın farklı kültürlerin kültürel kodlarını çözmedeki işlevini aşağıdaki gibi açıklamışlardır:

“Kültürel okuryazarlık kendi kültürü ve diğer kültürlerin değer, gelenek ve inançlarındaki benzerlik ve farklılıkları anlayabilme olduğu için diğer kültürlerle de etkileşime girecek ve kodları bir yapboz gibi birleştirecektir.” (T1 kodlu katılımcı)

“Diğer kültürlere hakim olduğunuzda, takdir ettiğinizde ve ona göre yazdığınızda onlar gibi düşünüp hissetmiş olursunuz, böylelikle onlara ait özelliklerini, kodlarını anlarsınız.” (T2 kodlu katılımcı)

“Kültürel farkındalık, farklı kültürlerin davranışlarını ,değer yargılarını, olaylara bakış açılarını göz önünde bulundurarak kültürel kodları çözmede bu tarz kriterlerden yardım alması açısından fayda sağlayabilir” (T3 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık ile beraber farklı kültürlere saygı gösterilmeye başlayınca diğer kültürleri anlamak ve onların kodlarını çözmek mümkün olabilir.” (T4 kodlu katılımcı)

“farklı kültürleri anladığımız zaman kültürel kodlarını da çözebiliriz” (T7 kodlu katılımcı)

“Farklı kültürler hakkında detaylı bilgi elde edilmesini sağlar ve böylece kültürel kodları anlamak kolaylaşır.” (T9 kodlu katılımcı)

“Farklı kültürleri tanımak için illa o ülkeye gitmemiz gerekmez. Teknoloji çağında yaşadığımız için o ülkenin değerleriyle ilgili birçok bilgiye ulaşabiliriz. Ordan arkadaş edinebiliriz. Bu sayede kodları çözmemiz kolaylaşabilir.” (T12 kodlu katılımcı)

“Fazla olduğunda kültürlerin özelliklerini bilir ve hangi kültürden geldiğini çözebiliriz.” (T14 kodlu katılımcı)

“Kültürünü bilmediğimiz bir kültürün kodunu çözemeyiz. Bunun için kültürel okuryazarlık gerek.” (T15 kodlu katılımcı)

“Kültürel okuryazarlık kendi kültürel kodlarını çözmek ise kendi kodunu çözen birey başka kültürleri anlamada zorlanmaz. Bazı değerler evrenseldir.” (T16 kodlu katılımcı)

Tablo 5

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kültürel Okuryazar Olmanın Yollarının Ne Olduğuna İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Etkileşime, iletişime önem verme	4
Kitap okuma	4
Farklı milletlerin (klasik-dini-destan) eserlerini okuma	3
Aktif okuryazar olma	2
Belgesel-film izleme	2
Farklı yerler gezme	2
Araştırmacı olma	1
Eleştirel bir yaklaşıma sahip olma	1
Farklı fikirlere saygılı olma	1
Farklı kültürler hakkında okuma yapma	1
Farklı kültürel ortamlarda yaşama	1
Farklı kültürlere karşı ön yargılı olmama	1
Her görüşe açık olma	1
Kadim kültüre sırtını dönmeme	1
Kendini geliştirme	1
Kendi kültürüne yabancılaşmama	1

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazar olmanın yollarını; kitap okuma (f=4), etkileşime, iletişime önem verme (f=4), farklı milletlerin (klasik-dini-destanlar) eserlerini okuma (f=3), aktif okuryazar olma (f=2), belgesel-film izleme (f=2), farklı yerler gezme (f=2), eleştirel bir yaklaşıma sahip olma (f=1), farklı fikirlere saygılı olma (f=1), araştırmacı olma(f=1), kendi kültürüne yabancılaşmama (f=1), kadim kültüre sırtını dönmeme (f=1), kendini geliştirme (f=1), farklı kültürler hakkında okuma yapma (f=1), farklı kültürel ortamlarda yaşama (f=1), farklı kültürlere önyargılı olmama (f=1), her görüşe açık olma (f=1) şeklinde açıklamışlardır. Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazar olmanın yollarına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Eleştirel bir yaklaşıma sahip olma, bir görüşe körü körüne bağlanmama, insanların görüşlerini saygı çerçevesinde değerlendirmeye.” (T1 kodlu katılımcı)

“Araştırmacı ve eleştirel olmak. Kültürü korumak ve etkileşime önem vermek.” (T3 kodlu katılımcı)

“En önemli yolların başında kitap okumak ve daha doğrusu okunan kitabın içeriği önemlidir. Alade kitaplardan ziyade kendini geliştirmek ve kültürleri anlamak için (bu kitaplar destanları ve milletlerin oluşumunu anlatan kitaplar olabilir) çeşitli kitapların okunması kültürel okuryazar olmanın en önemli yollarından birisidir.” (T5 kodlu katılımcı)

“Kendi kültürüne yabancılaşmamak, kadim kültüre sırtını dönmemek ve okuryazarlığı hayatının her alanında aktif olarak kullanmaktır.” (T6 kodlu katılımcı)

“Farklı kültürler hakkında okumak veya o kültürlerle iletişim hâlinde olmak.” (T7 kodlu katılımcı)

“Bence farklı kültürlerin içerisinde bulunmak bu yollardan biridir. Bir yere gitmek oradaki gelenek ve göreneklere bizzat yaşamak ve görmek kültürel okuryazar olmanın yolu olabilir.” (T8 kodlu katılımcı)

“Kültürel değeri olan yerleri gezmek Kültürün taşıyıcısı olan insanlar ile bizzat iletişim kurmak” (T9 kodlu katılımcı)

“Dünyadaki tüm kültürleri geniş çaplı araştırmak, yazarken onlar gibi düşünebilmek, mümkün olduğunca gezip görebilmekten geçer.” (T10 kodlu katılımcı)

“Diğer milletlerin dini kitapları, klasik eserleri okunabilir, tabi kendi kültürümüze de hakim olunmalı bir kıyaslama yapabilmek için.” (T11 kodlu katılımcı)

“Fazla araştırma yapmaktır.” (T12 kodlu katılımcı)

“Belgeseller, kitaplar veya kültürlere ait etkinlikler yapmak bu yollardandır.” (T13 kodlu katılımcı)

“Kendi kültürel değerlerimizin bilincinde olmalıyız ve farklı kültürler hakkında ön yargısız bir şekilde duyarlı olmamız gerekir. Diğer toplumlarla etkileşimde olunmalıdır.”

“Bana göre kültürel okuryazarlığın geliştirilmesine çocuğun eğitim öğretim hayatı bitmeden başlanması ve bu farkındalığın oluşturulması gerekir. Bunun için okullarda öğretmenlerin yönlendirmesiyle sınıfta kültürel okuryazarlık ile bağlantılı çeşitli tartışmalar yaptırılabilir veya film izletilebilir, mümkünse farklı kültürlerden insanlar okula davet edilebilir böylece çocuklar farklı kültürler hakkında birinci elden bilgi edinmiş olacaktırlar. Kültürel okuryazarlığın geliştirilmesini sadece okulla sınırlı tutmamakla beraber kişinin kendini bu konuda geliştirmesi, farklı diller öğrenmesi, farklı kültürlerle sahip ülkeleri ziyaret etmesi veya farklı milletlere ait kitapları okumasıyla kültürel okuryazarlığını geliştirebileceğini düşünüyorum” (T15 kodlu katılımcı)

Tablo 6

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kültürel Okuryazarlığın Lisans Eğitiminde Ders Olarak Verilmesi Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f
Evet, verilmelidir	13
Olabilir	1
Seçmeli ders olarak verilmeli	1
Verilmeli, her bölüm için değil	1

Tablo 6 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının kültürel okuryazarlığın lisans eğitiminde ders olarak okutulmasını; evet, verilmelidir (f=13), olabilir (f=1), seçmeli ders olarak verilmelidir (f=1), verilmeli, her bölüm için değil (f=1) şeklinde açıklamışlardır. Türkçe öğretmeni adayları ayrıca kültürel okuryazarlığın lisans eğitiminde ders olarak verilmesini aşağıdaki şekilde gerekçelendirmişlerdir.

“Verilmelidir çünkü kültürün ileriki nesillere aktarımı bir millet için oldukça önemlidir. Kültürel okuryazarlık sayesinde hem kültür ileriki nesillere aktarılacak hem de farklı kültürler hakkında da detaylı bilgi edinilecektir.” (T1 kodlu kullanıcı)

“Verilebilir. Bunun sebebi ise kültürümüzü ve diğer kültürleri doğru şekilde öğrenmek bunlar hakkında bilgiler edinmek olumlu olabilir. En önemlisi bence eğitimin bize katması gereken yegane şeylerden birisi olan milli bilinç oluşturmaktır. Bunuda kültürel okuryazarlık ile sağlayabiliriz.” (T2 kodlu kullanıcı)

“Verilebilir fakat her bölüm için değil.” (T3 kodlu kullanıcı)

“Evet önemlidir. Kültür bir milletin en önemli yapı taşlarından biridir. Bunun bilincini, kabiliyetini ve bakış açısını öğrencilere vermek gerekir.” (T4 kodlu kullanıcı)

“evet ilgili bölümlere verilebilir. Fakat seçmeli ders olarak olması daha iyi olur. Nedeni de herkesin ilgi alanına girmemesi olabilir.” (T5 kodlu kullanıcı)

“Tabii ki de verilmelidir. Ama bu dersin üniversite kapsamına alınması için ise yetenekli ve işini iyi bilen hocalar tarafından aktarılması gerekir. Malesef çoğu üniversite de herhangi bir ders bile kapsamlı bir şekilde anlatılmamaktadır.” (T6 kodlu kullanıcı)

“Evet verilmelidir. Her ne kadar bireylerin daha erken dönemde kendi kültürünün farkında olmasını istesek de bu durumun üniversite düzeyinde bile henüz içselleştirilmediği görülmektedir. Bilhassa eğitim fakültelerinde ders kapsamında olması geriye dönüştü yine erken dönem bireylere fayda sağlaması açısından önemlidir. Kültürel okuryazar olan her bir öğretmen adayı bu alanda meşale olacaktır.” (T7 kodlu kullanıcı)

“Verilmelidir. Çünkü biz birçok kültüre ev sahipliği yapmış bir coğrafyada yaşıyoruz. Geçmişimizi bilmeliyiz. Çevremizdeki kültürleri de doğru bilip yorumlayabilmeliyiz. Birçok üniversite mezunu genç kültürler hakkında pek bir şey bilmeden hayatlarına devam ediyor. Muhtemelen biz de böyle bir ders almadığımız için biz de onlar gibi olacağız. Bunun olmaması için, daha bilgili bir toplum için bu ders verilmelidir.” (T8 kodlu kullanıcı)

“Kültürler arasındaki bağlantıyı bilmek benzer ve farklı yönleri kolayca ayırabilmek en basitinden eserlerin ortaya çıkma durumunda rahatça anlam vererek yorum yapabilecek duruma gelebilmek için lisans eğitimde kültürel okuryazarlık ders kapsamında verilebilir.” (T9 kodlu kullanıcı)

“Verilmelidir. Birçoğumuz içinde yaşadığımız - yaşatmaya çalıştığımız - kültürden haberdar değiliz. Kültürün gelecek nesillere aktarılması için Kültürel Okuryazarlık lisans eğitiminde ders kapsamında verilmelidir.” (T10 kodlu kullanıcı)

“Ders olarak verilmelidir çünkü artık o yaşa gelmiş ve o konuma gelmiş öğrenciler bütün kapsamlarıyla geliştirilmelidir. Bu konuda da dünyadaki kültürleri tanımak en önemli noktalardan biridir. Kültürleri tanıdıkça onları anlar ve kültürel okuryazarlık buradan sonra oluşur. Öğrenci yazdıkça ufkunun genişlediğini dünyadaki tüm insanlarla iletişim kurabildiğini hissediyor. Bu da en sonunda öğrencilerimizin genel kültürünün genişlemesini, bilinçlenmesini sağlar.” (T11 kodlu kullanıcı)

“Olabilir. Günümüzde nefret giderek artmaktadır bu herhangi bir nesneye, insana ve millete olmakla beraber insanlar bilmediği şeylerden de korkmaktadır. Bunun için diğer milletlerin kendi milletimizle ne kadar benzediğini bir o kadar da farklı olduğunu bilmek insanda bir farkındalık yaratabilir.” (T12 kodlu kullanıcı)

“Verilmelidir. Çünkü kültürleri tanımak ve yaşatmak gerekir.” (T13 kodlu kullanıcı)

“Farklı kültürleri tanımak ve kendi kültürümüzle karşılaştırmak empati yeteneğimizi ve iletişim becerilerimizi güçlendirir. Bu sebeple verilmelidir.” (T14 kodlu kullanıcı)

“Bence verilmelidir. Geniş anlamda değerlerimiz ve diğer ülkelerin nedenleri hakkında her birey bilgi sahibi olmalıdır. Bunları öğrencilerimize de aktarmamız gerekmektedir.” (T15 kodlu kullanıcı)

“Evet verilmelidir çünkü kültürel okuryazarlık kişiye ben başta farklı bir bakış açısı, empati, saygı duyma ve hoşgörü kazandırmaktadır.” (T16 kodlu kullanıcı)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya göre Türkçe öğretmeni adaylarının alan yazında yeni bir kavram olan kültürel okuryazarlık hakkında genel anlamda bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlık kavramını; kendi kültürünü tanımak ve anlamak, kültürler arasında karşılaştırma yapmak ve ilişki kurmak, kültürel kodları çözümlenebilmek, gelenek ve göreneklerinin farkında olmak, farklı kültürlerin inançlarına ve tutumlarına saygı duymak biçiminde tanımlamaktadır. Hirsch vd. (1988, 2002) bir bireyin kültürel okuryazar sayılabilmesi için içinde bulunduğu kültür hakkında ortalama bir bilgiye sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Benzer bir şekilde Desmond, Stahl ve Graham (2011), kültürel okuryazarlığın tanımını kendi kültürü dahil olmak

üzere başka kültürlerin tarihleri, bakış açıları hakkında bilgi sahibi olmak şeklinde tanımlamaktadır.

Maine vd. (2019) kültürel okuryazarlığın sosyal iletişimde, başkaları aracılığıyla bilgi edinmede, bilgi paylaşmada hoşgörülü ve empatik bir bakış açısını teşvik etmeye çalıştığını ileri sürmektedir. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlık ile iletişim arasındaki ilişkiyi açıklarken sosyal iletişim ve etkileşim ile kültür aktarımının sağlanabileceğini, farklı kültürleri tanımanın iletişime katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığı iletişimin temel bileşeni saymaktadırlar. Ayrıca kültürel okuryazarlığın bireylerde empati duygusu geliştirdiğini, bireylerin ortak değer yargılarıyla iletişim kurma becerisini geliştirdiğini ifade etmektedir. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığın kültürler arasında ortak bir iletişim dili oluşturduğunu düşünmektedir. Desmond vd. (2011), kişilerin iletişim kurmak, kabul görmek için geniş bir bilgi birikimine sahip olması gerektiğini, farklı kültürlerle etkileşim kurmanın ve yolunun kültürel okuryazar olmaktan geçtiğini belirtmektedir.

Anning (2010), kültürel okuryazarlığın çeşitliliğe değer verdiğini söylemiş, kültüre dayalı ön yargıları ve azalttığını, sınırlamaları ortadan kaldırdığını ve böylece insanların içinde yaşadığı topluma olumlu katkılar sağladığını belirtmiştir. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığın kültürel farklılıklara saygı duyulmasına katkı sağladığını belirtmişler. Ayrıca kültürel okuryazarlığın kültürel olaylara tarafsız yaklaşabilme, kültürler arasındaki yanlış anlaşılmanın önüne geçme, farklı kültürlerle karşı olumlu bakış açısı geliştirmeyi sağladığını düşünmektedir. Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığın farklı kültür bilinci oluşturmak ve farklı kültürleri öğretmek suretiyle kültür çatışmalarının önüne geçtiğini belirtmektedir. Türkçe öğretmeni adayları, çatışmaların temelinde yatan en büyük etkenin kültürler arası bağlantıyı iyi kuramamak, farklı kültürlerle tarafsız bir bakış açısıyla yaklaşmamak olduğunu bu anlaşmazlığı kaldırma kültürel okuryazarlığın önemli rolü olduğunu düşünmektedir. Bu yönüyle kültürel okuryazarlık, uluslararası işbirliği içinde farklı fikirleri bir araya getirmek suretiyle iletişimi öne çıkarmaktadır (Segal, Kancewicz-Hoffman, Landfester, 2013, s.4). Türkçe öğretmeni adaylarının kültür çatışmalarını ortadan kaldırmada kültürel okuryazarlığın işlevlerine ilişkin görüşlerinin daha önce yapılan çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmacılar kişilerin kültürel okuryazarlık yoluyla farklı geçmişlere sahip insanlarla iletişim kurabileceklerini söylemektedir (Anning, 2010; Dudaney, Hockly ve Pegrum, 2013; Flavell, Thackrah ve Hoffman, 2013). Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazar olmanın farklı kültürlerinin kültürel kodlarını çözme becerisi geliştirdiğini belirtmişlerdir. Buna göre kültürel okuryazarlık ile kendi kültürlerinin sistemlerine hâkim olan bireyler, farklı kültürlerle etkileşime girdiklerinde o kültürün kültürel kodlarını yapboz gibi birleştirecektir. Heyward (2004), kültürel okuryazar olan bir bireyi; ikinci bir kültürü anlayan, o kültürün sembollerini yorumlayan ve bunları kullanma becerisine sahip olan birey olarak tanımlamaktadır. Katılımcılar ayrıca kültürel okuryazarlığın kendi kültürel kodlarını çözmek olduğu düşünüldüğünde kendi kültürel kodlarını çözen bireyin başka kültürleri anlamakta zorlanmayacağını, bazı değerlerin evrensel olduğunu belirtmektedir.

Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazar olmada kitap okumanın yanı sıra farklı kültürlerle etkileşimin öneminden bahsetmişlerdir. Katılımcılar kendi kültürüne yabancı kalmamak kaydıyla farklı kültürlerden beslenmek gerektiğini belirtmiş farklı milletlerin yazılı ve görsel eserlerine uzak kalmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Eleştirel ve tarafsız bir bakış açısına sahip olmak gerektiğini sık sık tekrarlamışlardır. Ayrıca farklı yerleri gezmek gerektiğini, araştırmacı olmak gerektiğini belirtmişlerdir. Kafadar ve Şan (2021) sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık adlı çalışmada; kendilerini kültürel okuryazar olarak addeden katılımcılar; öncelikle kendi kültürünü tanıma, farklı kültürlerden okumalar yapmanın gerekliliğinden bahsetmektedir. Kendileri kısmen okuryazar olarak gören katılımcılar; araştırmacı ve bilinçli birey olmakla kültürel okuryazar olmanın mümkün olduğunu söylemişlerdir.

Türkçe öğretmeni adayları kültürel okuryazarlığın lisans eğitiminde ders kapsamında verilmesinin kültürün ileriki nesillere aktarılmasında etkisi olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar; kültürel okuryazarlığın eğitim fakültelerinde ders kapsamında verilmesinin

geriye dönüŖte yine erken dönem bireylere fayda sağlaması açısından önemli görmekte kültürel okuryazar olan her bir ğretmen adayının bu alanda meŖale olacağını dŖnmektedir. Katılımcılar ayrıca kültürün milletlerin yapı taŖı olduğunu bu bilincin öğrencilere kazandırılması gerektiğini belirtmektedir. Bu yönüyle kültürel okuryazarlığın geliŖtirilmesinde yaygın eğitimin iŖlevine ve etkisine dair farkındalık oluŖturmak önem arz etmektedir (Shliakhovuk, 2019).

neriler

- Alanyazında yeni bir kavram olan kültürel okuryazarlığa iliŖkin güncel kaynak bulunmadığından benzer alıŖmalar yapılabilir.
- Öğrencilerin kültürel okuryazarlık becerilerini geliŖtirmeye yönelik deneysel alıŖmalar yapılabilir.
- Türkçe ğretmenlerinin kültürel okuryazarlığa dair grŖlerine yönelik alıŖmalar yapılabilir.
- Benzer bir alıŖma eğitim fakültelerinin diğer programlarında uygulanabilir.
- Eğitim fakültelerinde kültürel okuryazarlık atölyeleri oluŖturulabilir.
- Kültürel okuryazarlık lisans eğitiminde ders olarak okutulabilir.

KAYNAKÇA

- Al-Natour, A. ve Gillespie, G. L. (2022). Men's Perceptions of Violence against Women: Improving Cultural Literacy for Combating Violence within Family. *Clinical nursing research*, 31(2), 251-260.
- Anning, B. (2010). Embedding an indigenous graduate attribute into University of Western Sydney's courses. *The Australian Journal of Indigenous Education*, 39(S1), 40-52.
- Aygl, H. H. ve Korkmaz, U. (2018). ğretmen-ğrenci etkileŖiminde kültürel farklılıkların baŖarıdaki eŖitsizlikleri retmedeki etkisi. *Journal of History School*, 11(35), 95-828.
- Bekiroęlu, D. (2022). Comparison of German sachunterricht and Turkish life studies courses curricula in the context of multicultural education. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (19), 530-551.
- Bialostok, S. M. (2014). Metaphors that teachers live by: a cultural model of literacy in the era of new literacies. *Language and Education*, 28(6), 501-520.
- Broudy, H. S. (1990). Cultural literacy and arts education. *The Journal of Aesthetic Education*, 24(1), 7-16.
- Büyüköztürk, Ŗ., Kılıç akmak, E., Akgün, . E., Karadeniz, Ŗ. ve Demirel, F. (2022). *Bilimsel araŖtırma yöntemleri* (32. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cue, E. N. ve Casey, Z. A. (2017). I didn't know anything about it: Critical pedagogy, cultural literacy, and opportunities for praxis. *Inquiry in Education*, 9(2), 1-16.
- Demir, Ŗ. ve Kınır, S. (2022). ğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerinde kültürel okuryazarlık. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 75-103.
- Desmond, K. J., Stahl, S. A., ve Graham, M. A. (2011). Combining service learning and diversity education. *Making Connections: Interdisciplinary Approaches to Cultural Diversity*, 13(1), 24-30.
- Dudeney, G., Hockly, N., ve Pegrum, M. (2013). *Digital literacies (research and resources in language teaching)* (1st ed.). Abingdon-on-Thames: Routledge.
- Ferdman, B. M. (1990). Literacy and cultural identity. *Harvard Educational Review*, 60 (2), 181- 204.

- Flavell, H., Thackrah, R. ve Hoffman, J. (2013). Developing indigenous Australian cultural competence: A model for implementing Indigenous content into curricula. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 4(1), 39-57.
- Gordon, J. (2018). *Reading from nowhere: Assessed literary response, practical criticism and situated cultural literacy*. *English in Education*, 52(1), 20-35
- Hall, E. T. (1977). *Beyond culture (first)*. New York, NY: Anchor Books.
- Hark Söylemez, N. (2021). *Dijital okuryazarlık ile ilgili yapılan bazı çalışmaların değerlendirilmesi*. ASEAD 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu. Antalya, 10-12 Nisan 2021, 199-212.
- Heyward, M. (2004). *Intercultural literacy and the international school*. University of Tasmania. Retrieved from <https://eprints.utas.edu.au/423/>
- Hirsch, E. D. (1987). *Cultural literacy: What every Americans need to know*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Hirsch, E. D., Kett, J. F., & Trefil, J. (1988). *Cultural literacy: What every American needs to know*. New York, NY: Vintage Books.
- Hirsch, E. D. Kett, J. F.& Trefil, J. (2002). *The new dictionary of cultural literacy: What every American needs to know*. Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Jakavonytė-Staškuvienė, D. ve Kobakhidze, G. (2022). *Cultural literacy development of 10th, 11th, and 12th graders in a Lithuanian Multicultural School*. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 22(1), 155-172.
- Johnson, P. C. (2014). Cultural literacy, cosmopolitanism and tourism research. *Annals of Tourism Research*, 44, 255-269.
- Kafadar, T. ve Şan, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (59), 214-234.
- Kale, M., Deretarla Gül, E. ve Tohma, M. (2022). Cultural literacy of preschool teachers teaching children from different cultures. *Early Child Development and Care*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/03004430.2022.2108025>. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03004430.2022.2108025>
- Kana, F., Aşçı, E., Kana, H. Z., & Elkıran, Y. M. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının eğitim programı okuryazarlık düzeyleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 80(6), 233-245.
- Kana, F. ve Kiler, B. (2021). Türkçe öğretiminde dijital okuryazarlık, dijital materyal geliştirme ve çevrimiçi ölçme değerlendirme. Ed. F. Kana ve H. Geçgel. *Türkçe öğretiminde uzaktan eğitim* (s. 329-345). Çanakkale: Paradigma Akademi Yayıncılık.
- Karousiou, C., Vrikki, M. ve Evagorou, M. (2022). Teachers' positioning and sense of professionalism over the implementation of cultural literacy as a dialogic and argumentative practice. *Professional Development in Education*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/19415257.2022.2095661>. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19415257.2022.2095661>
- Lähdesmäki, T., Baranova, J., Ylönen, S. C., Koistinen, A. K., Mäkinen, K., Juškiene, V. ve Zaleskiene, I. (2022). *Learning cultural literacy through creative practices in schools: Cultural and multimodal approaches to meaning-making* (p. 151). Springer Nature.
- Maine, F., Cook, V. ve Lähdesmäki, T. (2019). Reconceptualizing cultural literacy as a dialogic practice. *London Review of Education*, 17(3), 383-392.
- Merriam, S. B. ve Tisdell, E.J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (Fourth Edition). San Farnsisco, CA: Jossey Bass.

- Nohl, A. M. (2009). Kültürlerarası pedagoji (Çev. R. N. Somel) 2. Baskı. Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Öztemiz, S. (2020). Bilgi ve belge yönetimi öğrencilerinin kültürel miras okuryazarlığı: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 21(1), 65-87.
- Robinson, P. A. ve Williams, K. V. (2023). Exploring the Development of Racial and Cultural Literacy Skills in the Classroom: Strategies to Support Diverse Student Populations. In *Handbook of Research on Race, Culture, and Student Achievement* (pp. 103-119). IGI Global.
- Sari, P. K. ve Mutiara, C. (2022). Cultural Diversity Interactive Multimedia to Improve Cultural Literacy and Citizenship of Elementary School Students. *Journal of Innovation in Educational and Cultural Research*, 3(3), 333-344.
- Saygılı, D. ve Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1041-1063.
- Schweizer, B. (2009). Cultural literacy: Is it time to revisit the debate? Thought and Action: The NEA National Education Journal. <http://geekyartistlibrarian.pbworks.com/f/cultural+literacy.pdf>
- Segal, N., Kancewicz-Hoffman, N. ve Landfester, U. (2013). Cultural literacy in Europe today. Retrieved from https://www.unilu.ch/fileadmin/fakultaeten/ksf/institute/kuwifo/dok/cultural-literacy_esf-policy-briefing.pdf. Erişim tarihi: 10.12.2022.
- Tepe, T. ve Çelik, T. (2021). *Farklı web 2.0 araçları kullanımının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ve bit kullanım yeterlilikleri üzerine etkisi*. 4. Uluslararası Bilim, Teknoloji ve Sosyal Bilimlerde Güncel Gelişmeler Sempozyumu. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, 12-13 Nisan 2021, 215- 223.
- Türk Dil Kurumu (2022). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 15.12.2022.
- Ustabulut, M. Y. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlık düzeyleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (3), 1235-1243 . DOI: 10.18069/firatsbed.941957
- Üstündağ, S. S. ve Elkıran, Y. M. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin çok kültürlülük karşısındaki tutumu üzerine bir araştırma. Ed. F. Kana ve H. Geçgel. *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Araştırmaları I*. Çanakkale: Holistence Akademi Yayıncılık.
- Wilson, H. B. (1974). Cultural literacy laboratory. *McGill Journal of Education/Revue Des Sciences De L'éducation De McGill*, 9(01). Retrieved from <http://mje.mcgill.ca/article/view/6952>. Erişim tarihi: 15.12.2022.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zor, A. (2014). Kültürel okuryazarlık açısından görsel sanatlar dersinin önemi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-13. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-02-04-01>.